

BAROMFIAK

BAROMFITENYÉSZTÉSI SZAKLAP.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET BAROMFITENYÉSZTÉSI SZAKOSZTÁLYÁNAK HIVATALOS KOZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN HÓ ELSEJÉN.

Előfizetési ára: Egész évre 2 frt.

Szerkeszti: SZILASSY ZOLTÁN,
az országos magy. gazdasági egyesület ügyvezető titkárja.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, üllői-ut
(Köztelek).

Az országos magyar gazdasági egyesület és a baromfitenyésztési szakosztály tagjai tagdíj fejében és a «Köztelek» előfizetői ingyen kapják.
A baromfitenyésztési szakosztály tagdíja egész évre 4 frt. — Az orsz. magy. gazd. egyesület tagdíja egész évre 10 frt. — A «Köztelek» előfizetési ára egész évre 10 frt.

Tartalom:	Oldal
A baromfitenyésztési szakosztály ülése	45
A montaubani és a római galamb	45
Tarcsa. Baromfikiallítás a londoni kristálpalotában	46
Tenyészto, közvetítő és fogyasztó	46
Mennyi hasznot hoz a baromfiak tolla?	47
Néhány szó a baromfi-fajták kérdéséhez	47
Vegyesek.	48
Hogyan takarmányozzuk a tyúkokat, hogy azok a tél folyamán is tojjanak?	48
Drágul a tojás	48
A baromfi megóvása a betegségektől	48
A ludak hizlalása, tömése és koppasztása	48
Napraforgó és tök mint baromfi-eledelek	48
Kréta és csontliszt a tojós tyúkok számára	48

A baromfitenyésztési szakosztály ülése.

(1893. november 27.)

Jelen voltak: dr. Dirner Lajos szakosztályi alelnök elnöklete alatt Buday Barna, Gasparetz Géza, Hincz Gábor, Jablonowski József, Kell Isó, Krsztic László, Löcherer Andor, Rátz István dr., Rubinek Gyula, ifj. Spozon Pál, Urbanek Sándor és Wissnyei Gyula szakosztályi tagok, az egyesületi tisztviselők részéről Forster Géza igazgató, ifj. Paikert Alajos s.-titkár és Szilassy Zoltán ügyvezető-titkár mint előadó.

Előadó bejelenti, hogy dr. Rodiczky Jenő elnök és Beiwinkler Vilmos alelnök az ülésen való megjelenésben betegségük miatt akadályozva vannak, dr. Dirner Lajos alelnök pedig csak később jöhet el, ennélfogva az ülés első tárgyában a szakosztály határozatot nem hozhat már azért sem, mert az első tárgy: «elnök és alelnökök újraválasztása» lévén, az e tiszteket jelenleg betöltők leköszönése előtt ezek be nem tölthetők.

A szakosztály a jelen ülésre elnökül felkéri Gasparetz Gézát.

«Columbia» galambkedvelők egyesülete.

Előadó felolvassa a «Columbia» galambkedvelők körének az egyesület igazgatóságához intézett átiratát, melyben nevezett egyesület értesíti, hogy az O. m. g. e. baromfitenyésztési szakosztályával közelebbi viszonyba óhajtván lépni, a szakosztály tagjai sorába lép s a «Baromfiak» című szaklapot hivatalos közlönyéül használni óhajtja.

A szakosztály a «Columbia» galambkedvelők körét örömmel látja a szakosztály tagjai sorában és szívesen engedi át a «Baromfiak»-at hivatalos közlönyéül.

Baromfiak kedvezményes szállítása.

Előadó felolvassa a kereskedelmi miniszter leiratát, melyben tudatja az egyesülettel, hogy a m. kir. államvasutak jelentése szerint az osztrák vasutak is hozzájárultak ahhoz, hogy a feladás alkalmával igazolt tenyészbaromfi-küldemények után úgy mint a magyar vasutakon, 100 kg. és kilométerenként 26 kr. egységértel számíttassék.

A szakosztály a miniszter értesítését, a kedvezményt illetőleg, örvedetes tudomásul veszi és elhatározza, hogy felkéri a földmiv. és mezőgazdasági miniszteriumot, hogy a nagy tenyészállatokhoz hasonlólag a tenyészbaromfiakra is igazolványok kiadását rendelje el.

Dr. Dirner Lajos alelnök megérkezik és az elnöki széket elfoglalja.

Postagalambok kísérőinek ingyenutaztatása

Kell Isó indítványozta, hogy mivel az egyesület közz. szakosztályi ülésén oly értelmű határozatot hozott, hogy írjon fel az egyesület a földmiv. és keresk. miniszterekhez az állatkísérők ingyenutaztatása tárgyában, e kedvezménynek a postagalamb-kísérőkre való kiterjesztése is említessék fel az illető szakminiszterekhez intézendő feliratokban.

Rubinek Gyula. A közz. szakosztály elvben kimondotta, hogy e felterjesztés tárgyát egyedül és kizárólag a tenyészállatkísérők ingyen oda- és visszautaztatásának kérdése képezze. Azért javasolja, hogy egy külön felterjesztést intézzen a szakosztály s ha lehetséges, statisztikai adatokkal is indokolja kérelmét.

Gasparetz Géza hajlandó a múlt évi adatokat rendelkezésre bocsátani.

A külön felirat felterjesztése elhatározottatik.

Földmiv. és mezőgazdasági miniszterium segélye.

Előadó jelenti, hogy a földmiv. és mezőgazdasági miniszterium a szakosztály hivatalos lapjának, a «Baromfiak»-nak kiadási költségeire a folyó évre 500 frtot engedélyezett. A szakosztály ezt köszönettel tudomásul vevén, elhatározza, hogy a jövő évre segélyül 800 frtot kér, mint az első évben volt, hogy a szaklap kiállítása minél jobb és fényesebb lehessen.

Vasutasok mint baromfitenyésztők.

Előadó jelenti, hogy a szakosztály azon kérelme, hogy az államvasutak összes vonalain az öröknek a baromfitenyésztés figyelmébe ajánltassék, nem intézettel el kedvezően az államvasutak igazgatósága által azon indokból, mert a kérelem kezelési szabályzatokba ütközik.

Tavaszi baromfikiallítás és vásár.

Hosszas eszmecsere után, melyben a szakosztály minden jelenlevő tagja résztvett, elhatározta a szakosztály, hogy a jövő év tavaszán rendezendő tenyészállatvásár kapcsolatában baromfikiallítás és vásár is rendeztessek.

Vármegyei baromfitenyésztési bizottságok működése.

A szakosztály elhatározza, hogy a vármegyei baromfitenyésztési bizottságokhoz átiratot intéz, melyben felkéri őket, hogy múlt évi működésükről jelentést adjanak, mely jelentések a szakosztály hivatalos lapjában közzététetvén, az érdeklődő közönség tájékoztatnak ezen bizottságok hathatós működéséről.

Baromfitenyésztési előadás.

Végül felkérte a szakosztály dr. Rátz István szakosztályi tagot, hogy a jövő év elején tartandó gazdasági előadások alkalmával a baromfitenyésztésről, melyek járvány alakjában lépnek fel minő a baromfitenyésztés, difteritisz, gümőkór stb., egy előadást tartani sziveskedjék, mit az ülésen jelen volt dr. Rátz István készséggel meg is ígért.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést be-rekeszti.

A montaubani és a római galamb.

A római galamb Franciaország keleti és délkeleti részeiben van leginkább elterjedve. Hogy mikor hozták e galambfajt e tartományba s mióta foglalkoznak azok tenyésztésével, erre vonatkozólag felvilágosító adattal egyáltalában nem rendelkezünk. Németországba az első római galambot Prosche A. vitte Dresdába a 60-as évek elején, a ki ajándékba kapta azt Párisban Destriveaux-tól. A római galambnak egész testalkata és alakja hasonlít e vadgalamb alakjához, de annál sokkal nagyobb.

A római galamb többnyire egy színű, némelykor elől pettyes; több színű tollazatu egyáltalán nem fordul elő; legnagyobbreszt kékes színűek, kevés van barna vagy sárgás. A római galamb nehézkes testalkatának megfelelő egész testtartása, mely hanyag; nyaka rövid, melyet daczosan hord; farktollazata lefelé áll s igen gyakran érinti vele a tetőt.

Mozgása nehézkes, lombra, repülése szintén nehézkes majd gyors, majd lassu, de nem kitaró. Más kisebb galambok irányában irigy, czivakodó, s leg hatalmasabbnak tartja magát a többi galambok között. A római galambok szabad repülésre az oly helyeket nem kedvelik, a hol ragadozó madarak is szoktak megjelenni. A római galambok tenyésztése elég drága, mivel e galambok a szántóföldekre nem szoktak igen kirepülni, így önként következik az, hogy legnagyobbreszt zsákból kell tartani és így — bár mennyire is tetszetősek nagyságuknál fogva — nem lehet azokat gazdasági galambok-nak, hanem inkább dísz-galamboknak tekinteni.

A montaubani galamb nevét Franciaország egy régi déli városától Montaubantól kapta, s leginkább Franciaország délnyugati részében Montauban-ban, Bordeauxban s a spanyol határon van nagy mértékben elterjedve.

Németországban kevésbé van elterjedve úgy mint az előbbi, s kevésbé is foglalkoznak e galambfaj tenyésztésével. Németországban való elterjesztésével az előbb említett Prosche A. Dresda szerzett magának érdemeket, a ki az első galambot 1865-ben Párisból hozta be.

A montaubani galamb, alak s nagyságra nézve teljesen megegyezik a római galambbal, úgy hogy leírása teljesen felesleges. — A tollszínezete még kevésbé változatos mint a római galambnál; található közöttük fekete, vörösbarna és fehér, ritkábban fakó s néha sötétke-

szinüeket; előfordulnak még sárgas színűek is. A mi a montaubani galamb értékét és tulajdonságait illeti, fűgőbb és élénkebb s e természeténél fogva magasan felül áll a galambok többi válfajain. Jobban repül és tenyésztése is jobban kifizeti magát mint válfajai, habár nem mondhatjuk azt, hogy semmi kívánni valót nem hagy hátra. Egyéb tulajdonságaira, gazdasági és realis értékére nézve megegyezik a római galambbal, de még sem tenyésztik oly mértékben mint az utóbbit.

Tenyésztő, közvetítő és fogyasztó.

Nem szorul magyarázatra, hogy e három lényező manap tényleg szoros összeköttetésben van egymással hazai baromfitenyésztésünk és

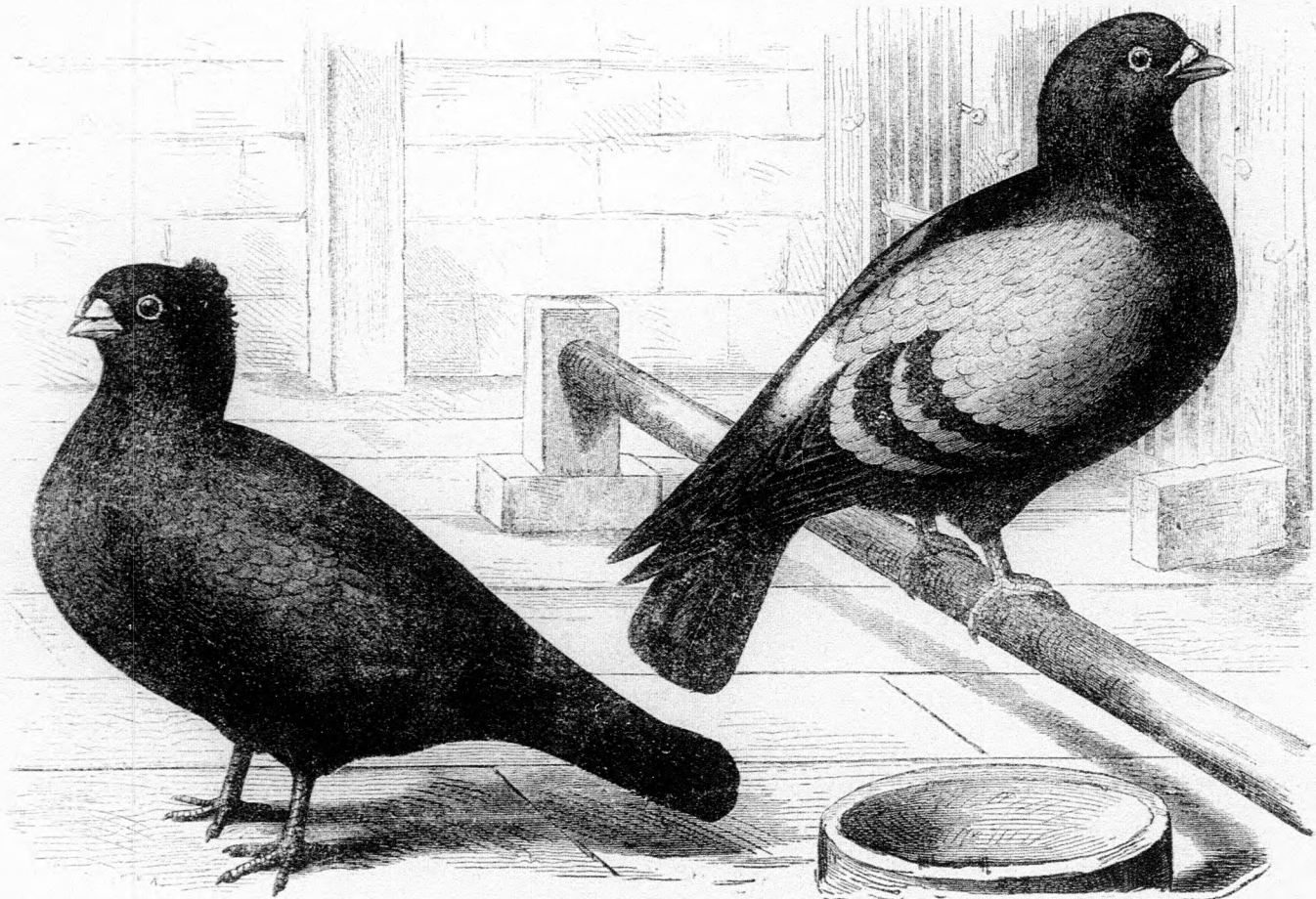
értékesítésünk terén; de hisz nemcsak baromfitenyésztésünknek, de nagy átlagban véve egész mezőgazdasági produktumaink értékesítésének rákfenéje az, hogy a közvetítést a legjobb akarrattal sem tudjuk kizárni, mellőzni. Elégé ismert alakjai országos vásárainknak az ugynevezett gabona-, ló-, sertés- és gyapju-kupeczek, kik nem ritkán több hasznot gyűrnek zsebbe pár órai «működés» után, mint a gazda, aki pedig verejtékes egy évi munka sovány gyümölcsevel is — megelégedett.

Tán alig van gazdasági ág, melynek terményei értékesítésénél oly számbavehető és lényeges elem ne volna a közvetítő, mint éppen baromfitenyésztésünk terén. Nem szorul részletezésre a mai helyzet és bővebb taglalásába értékesítési viszonyainknak, nem érdemes bocsátkoznunk.

Sajnos, nagyon sok tenyésztő ismeri s keserű tapasztalatokat szerzett arról, hogy a közvetítő, bár a baromfitenyésztéssel járó gondokat nem osztja meg a tenyésztővel, de annál inkább kivieszi részét, az őt tán joggal meg sem illető haszonból.

Jórávaló vidéki baromfitenyésztő, ha kezébe vesz egy fővárosi lapot s végig fut az «élelmi cikkek» üzletrovátán, megdöbbenéssel, fejcsóválgatások és boszorkodások özöne között olvassa, hogy a tyúk ára páronként számítva Budapesten 1 frt 60 — 1 frt 80 kr. között variál, a tojás száza 3 frt 50 — 4 frt, holott ő két nappal előbb loco Halas 90 krért adta a szárnyas párját és 1 frt 20 krért a tojás százát a lent járt budapesti kereskedőnek.

Uj-ágolvasó s számítani tudó értelmes gazda

1. es 2. ábra Montaubani és római galamb.

TÁRCSA.

Baromfikiállítás a londoni kristálypalotában.

(1893. november 13—16.)

London, 1893. decz. 10.

Huszonötök baromfikiállítása ez az angoloknak. Kétségbevonhatlan, hogy mi későn kezdtünk kiállítások és vásárok rendezésével baromfitenyésztésünk fejlesztésére közeledni; mert az impulzust csak az 1885-iki kiállítás adta meg. Ez idő óta azonban a fővárosban, mint vidéken évről-évre rendezünk baromfikiállításokat s konstatalható, hogy bár lassan, de e terén haladtunk valamelyest.

Csak irigyelnünk, de csodálnunk nem lehet az angolok e terén való előrehaladottságát. A divat temploma: Páris, s a sportnak hazája Anglia, a baromfitenyésztés pedig néminemű rokonságban áll a sporttal s Angolországban mint mindenből, úgy a baromfitenyésztésből is sportot űznek az emberek, hogy pedig ezt nem ma kezdték, példa arra a 25-ik baromfikiállítás a kristálypalotában, mely kiállítás egyike volt a legnagyobbaknak, melyeket eddig e nemben Európában rendeztek. A különböző tyúk-, lud-, kacsa-, pulyka- és galamb-fajokból 6000 törzsön fölül volt kiállítva. Ez a nagy szám imponál; azonban, ha a szakértő szem figyelmesen végig tekintett ez óriási fajbaromfi-állományon, lehetetlen volt elzárkózni az elől, hogy minőség tekintetében a kristálypalotába összehozott fajbaromfi

nem a sporthajlamairól hírhedt Anglia tenyésztőgyedeiből lön összeállítva, hanem a kiállítás nagy kontingensét üzérkedésre szant, selejtezett anyag képezte. Bár illesken bennünket az a gyanu, hogy a patriotizmus vezérelte kijelentésünkre, mégis kimondjuk, hogy a magyarországi kiállítás- és vásárokon sokkal szebb, világos és sötét bráhmákat és langshanokat lattunk, mint a kristálypalotai kiállításán, dacára, hogy import államunk e tekintetben jobbara Anglia volt. Ebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy Angolország jónévű fajbaromfi-telepei képviselve nem voltak és hogy a nem is oly régen megvilághírű londoni fajbaromfikiállítás és vásár eredeti jellegzeteséből teljesen kivetkezve, immár csak nagy készletéről lehet híres, de a kiállított anyag minősége tekintetében magas niveaujáról leesse, hason rangu egyik másik német «Verein» kiállításával. S az a sok francia és német tenyésztő, aki vétel czéljából látogatta meg a kiállítást, bizvást otthon maradhatott volna, mert éppen nem vásárolhatott. Az élelmes német tenyésztők a fitymálás bizonyos nemével néztek végig a ketreczekben.

Változatosság dolgában semmi kívánni valót nem hagyott fent e kiállítás; különösen a tyúkokból ugyszólván az eddig ismert fajták mindenike képviselve volt a kiállított 2400 törzsben. Dorking, spanyol, chochin, sárga, fekete és fehér, brahma, houdon, angol viador, malav, minorka, indiai viador, langshan, plymouth roksz, andaluziai, olasz, hamburgi, hollandi, paduai, wyandotte s még számos más tyúk-törzsek.

Az árak a silány minőségnek megfelelőleg alacsonyok voltak. A ludak, kacsák és pulykák

osztálya, a kiállítás minden nagyszabású volta dacára, igen szerény volt, haem a galambokból több volt 3000 párnál.

A díjazásokról nem igen beszélünk, melyet a mieinkkel össze se lehet hasonlítani, mert a sportkedvelő, aldozatkész angolok erszényéből erre is bővebben telik mint nálunk. De számalommal nézte a magyar tyúkász az 500 márkával díjazott selejtes cochin- és brahma-törzseket, melyek a mi kiállításainkon a díjazásnál szóba sem jöhetnének.

Nem is hiszem, hogy a «jury»-t elfogulatlanság vezérelte volna a díjak kiosztásánál s bizonyára itt is, mint hasonló alkalmakkor sok egyebütt, egyéni érdek-k toluhattak előtérbe, mely a kiállítás érdekességéből sokat levont.

Van még némi megjegyzésem a kiállítás galambosztályára nézve. Angliában, és Európa minden baromfitartó országában mindenütt sokkal több és nagyobb gondot fordítanak a galambtenyésztésre mint nálunk. Sajnos, tenyésztőnk előítélete a galambok iránt meglehetősen lassúsággal öhad; a galamb rontja a háztetőt, padást s gazdasági épületeket az ürülékével, nem olyan kelendő mint a többi baromfi, azonfelül kőszatermészetű is.

Ez tenyésztőink vélekedése a galambok felől. Pedig, ha a galambnevelés olcsóságát és gazdagságos voltát tenyésztőink mérlegelik, bizonyára nagyobb mértékben űzik azt, mert alig van baromfi, mely kevesebb táplálékot igényel, mint éppen a galamb s azon felül, hogy husa izletes, még könnyen is hizik.

könnyen ki kerekedő számítva, megháron s

Baromfi hogy nincs tényleges a nagyobb v távol eső v áron veszte dőkat tojás dorló tyúk Ott vannak tál- és B.e dekeken ne sének az a hanem falk baromfit a «kerek álta

A dolg eszdálkozni tanyagazda tenyésztés-re romfit, am szonyaink n a folyton n ségletet fed

A köz ben meg v módozatoka daköreink feladata vo

Alig v hol már leg gazdakörök lenne, ha ki felkeresve, produktuma közvetítők több gazda zsir, avag tovább a felési, csomag ben is gazd E költségek többletet eg a tenyészt folyó jöved szárnyasait. Jó léle a kisgazdar köreink figy

A kris galambja, n anyaga vol nemcsak s tenyésztés a keringő-hannoveri által kiállit

De ne sem. 30 re zsufova s ugyancsak lak ketrecz kesebb volt pek, ólak, kőtökösara megismétel lának leg gyelemre logusban engedtek é mig a díj arakon jöv

Egyebé végett kere elég látni v földhalmozó melyekben és bámulat

könnyen kiszámítja, hogy a szárnyas párján a kereskedő a vasúti szállítási olcsó díjakat leszámítva, nyer 50 krajczárt sőt plane a tojáson megháron szorozódik a belefektetett összeg.

Baromfitartó gazdáinkat hívom fel tanuimul, hogy nincs ebben semmi nagyítás és hogy ez a tényleges állapotok hü képe. Sőt mi több, a nagyobb városoktól s különösen a központtól távol eső vidékek tenyésztői valósággal *potom áron vesztegetik* el a baromfit és az ahoz tartozóndókat tojást, tollat, ludzsirt az országot bevándorló tyukászoknak és «repülő» kupeczeknek. Ott vannak például a délvidéki megyék Torontál- és B. es megyék, meg a Muraköz, mely vidékeken nem is szokatlan a baromfi értékesítésének az az uzusa, hogy nem darabszámba, hanem falkába összeverve adja el a tenyésztő a baromfit a tyukásznak ahogy az kéri vagyis «kerek általjában», mint mondani szoktak.

A dolgok ily állásban azután nem is lehet esdalkoznunk azon, hogy főképp kisgazdáinknál, tananyagásainknál kevés sulyt fektetnek a tenyésztésre és hogy nem tenyésztünk annyi baromfit, amennyit *tenyészthetnénk* klimatikus viszonyaink nagyon is kedvező volta mellett, hogy a folyton nagyobb mérveket öltő kiviteli szükségletet fedezni képesek nem vagyunk.

A közvetítés kizárására való törekvés különben meg van kisgazdáinkban, azonban a kiviteli módozatokat illetőleg a kezdeményezés főleg gazdaköreink és baromfitenyésztési bizottmányaink feladata volna.

Alig van hazánknak baromfitenyésztő vidék, hol már legalább egy-két gazdakör ne volna, e gazdakörök működésének egyik legszebb része lenne, ha kisgazdáinknak a fogyasztási forrásokat felkeresve, utat-módot nyujtanának arra, hogy produktumaik ne vándoroljanak olcsó árban, kóbor közvetítők kezén keresztül a fogyasztóhoz, hanem több gazda termékét, legyen az toll, tojás, ludzsirt, avagy baromfi, együttesen szállíttatnék tovább a fogyasztási helyekre. Ez eljárás a kezelési, csomagolási és szállítási költségek tekintetében is gazdaságos volna a kistenyésztőre nézve. E költségkevesbbséget s az értékesítésből eredő többletet egybevéve, bizonyára megkészsereződik a tenyésztő gazdának a baromfitenyésztésből folyó jövedelme s nagyobb kedvvel tenyésztené szárnyasait.

Jó lélekkel ajánlhatjuk tehát e kérdést, mint a kisgazdára nézve üdvöset és kivihetőt, gazdaköreink figyelmébe. *Hegedűs.*

A kristálypalotai kiállítás három ezer pár galambja, minőség dolgában, tán a legértékesebb anyaga volt a kiállításnak. Angliában a galamb nemesek sport, hanem egyszersmind haszon-tenyésztés alapját is képezi. Legszebbek voltak a keringő- és posta-galambok a kiállításon s a hannoveri rőpgalambokból — angol tenyésztők által kiállítva — szintén volt egy néhány pár.

De nem hiányozhattak a kiállításon a nyulak sem. 30 rekeszben mintegy 500 drb volt összesulva s a kiállítást látogató angol miss-ek ugyancsak iparkodtak keresztül surranni a nyulak ketreczein, könnyen érhető okból. Legérdekesebb volt a baromfitenyésztési eszközök, gépek, ólak, ketreczek, galambducok, költőgépek, költőkosarak kiállítása és a naponként kétszer megismételt takarmányozási próbák és a hizlalásnak legkülönbözőbb módjai és eszközei. Figyelemre méltó körülmény volt, hogy a katalógusban kitett arakból a kiállítók ugyancsak engedtek és így tág tere nyílt az — *alkunak*, mig a díjazott törzsek a katalógusban kitett arakon jóval felül keltek el.

Egyébként a ki nem a szárnyasok kiállítása végett kereste fel a kristálypalotát, még az is elég látni valót lelt a termekben és folyosókon fölhalmozott műkincsekben és műremekekben, melyekben az öt világrész minden érdekessége és bámulatra méltó produktuma központosítva van. —sch.

Mennyi hasznot hoz a baromfiak tolla?

Általában véve jelenleg azon szokás uralkodik, hogy a baromfiak tollat eldobják, pedig nem jelentéktelen bevételt képez, ha azt értékesíteni tudjuk. Manapság ugyan kevés jövedelmet képez az írótollekészítés, miután annak értékét az olcsóbb és jobb aczeltollak igen deprimálták s csak elvéve itt-ott találhatni olyan öreg urat, a ki megvetve az új-kor e vívmányát, a tollvágásnak fáradságos művészetével foglalkozik. Jelenben a tollértékesítés terén — miután már a dohányzás iránti előszeretet az emberiség legnagyobb részénél általánossá vált — nem megvetendő jövedelmet hoz a tollaknak papírszopóka alakjában való feldolgozása, mely szopókák a dohányzók előtt igen kedveltek. Nemkülönbön nagymennyiségben fogyasztanak ilyen szopókákat évenként a pipázó emberek is.

A toll legtöbb értékesítési tere azonban az ágyneműek készítésénél nyílik s e tere joggal adnak előnyt a vízi szárnyasok puha tollának. A libák, kacsák, hattyúk tollazatával tömött vankosok a legbecselesebbek. A baromfiak tollazatának az ágyneműek készítésére való felhasználása ősi germán szokás, melyet a germánoktól a rómaiak is átvettek. Így Pínius az emberiség elpuhulásának példájául állítja azt fel, hogy «az emberek tollal tömött vankosokon alusszák ki napi fáradaimaikat.» Gallia és Germániából igen élénk toll-ereskedés volt Róma felé és igen jelentékeny árakat is értek el, kilogrammjá 8—8.40 frt is volt.

Mai nap is megtörténik az, hogy egyes vidékeken a tollszükséglet fedezése végett a nyári hónapokban a libákat egészen megfosztják tollazatuktól s nem ritkán évenként háromszor is megismételik e koppasztást s gyakran oly kegyetlenséggel, hogy az állatok teljesen kopaszok. Sőt Franciaországban még a fehér pulykákat is megkoppasztják többnyire két ízben évenként; s hogy mennyi jövedelmet hoznak tollaik a tenyésztőnek, arra nézve legyen elég csak azon egy példát felhozni, hogy egy fehér pulyka tollazatáért a párisi disztollkereskedő 7.80—15 frtot is ad.

A tenyésztés és hizlalásra szánt baromfiak megkoppasztása egyáltalában nem helyes dolog. Az újra kinövő tollak az állati testnek oly sok tápanyagot vonják el, hogy a táplálék legnagyobb része e célra fordítatik, úgy hogy a baromfi, dacára a dus táplálásnak, csak hosszú idő elteltével képes sulyzaporodást felmutatni. Régi tapasztalás szerint kiváló előnyvel az olyan tollak értékesíthetők, a melyek viziszárnyasoktól származnak, miután valószínű, hogy a nagyobb zsirtartalom a tollak rugalmasságát igen kedvezően befolyásolja. Beteg baromfiak tolla könnyen egybecsomósodik s nem is rugalmas.

Jól kifejlődött lud háromszori koppasztással átlagban $\frac{1}{8}$ kg. pehely és $\frac{1}{4}$ kg. fosztott tollat ad; fiatal libák pedig 35 gr. pihetollat, a melyből félkilogrammnak értéke 1.80—3 frt közt váltakozik.

A pihetoll olyan állapotban — mint a hogy nyereik — kerül forgalomba, mig a többi tollat fosztás után értékesíthetjük. A tollgerinczet értékesíteni nem lehet, de trágyaanyagul gazdag légenyartamánál fogva ajánlatos, közönségesen azonban el szokták égetni.

Némely állam jelentékeny jövedelmet biztosít magának tollkivittel, így Ausztria-Magyarország tollkivitele az 1890-ik évben 42.000 mm. volt s e kivitel óriási részét libatoll képezte.

NagyBritannia tollbevitele:
1888-ban 31,610 métermázsá volt, 105,526 font sterling értékben.

1891-ben 35,601 métermázsá, 132,587 font sterling értékben.

Franciaország kivitt tollat:
1888-ban 9329 métermázsát 3.2 millió frank, 1.6 millió frt értékben.

1889-ben 10,470 métermázsát 3.5 millió frank, 1.7 millió frt értékben.

1890-ben 9917 métermázsát 3.3 millió frank, 1.65 millió frt értékben.

Tekintetbe veendő körülmény a toll értékesítésénél annak színe. Legmagasabb ára van a fehér tollnak, mig a színes hasonminőségű toll értéke jelentékenyen kisebb.

A fehér galambok tolla kevés beccsel bír, miután az igen könnyen összezsomósodik s kicsiny rugalmassága. Legcsekélyebb értéke van azonban a tyuktollnak, a mely kereskedelmi tárgyat egyáltalában nem képez s csak kivételesen használják ágyneműekbe. Az utóbbi időben sikerült a modern technikának a tyuktollat is értékesíteni. A tyuktoll ugyanis más szövetanyaggal összefonva vastag szövetet ad, a mely nagy rugalmassága és tartósságánál fogva igen értékes. Az erősebb tyuktollakból fogpiszkálókat készítenek s ily minőségben millió és millió kerül forgalomba. Az egyes tyukfajok kakasainak pompás farktollai a hadseregnél találnak értékesítést, a hol, különösen a külföldön, az állandó tollbokrétá a katonák díszének aetovábbja. A baromfiak tollazatának ez irányban való értékesítése is jelentékeny hasznot hoz, dacára annak, hogy tetemes összeget kell is azok festésére stb. fordítani.

A tyukfélék, de különösen a diszbaromfiak mint a páva, fázán tarka tollazatának értéke emelkedik még az által is, hogy azt dísznek használják s e szokás a legrégebb időktől fogva egy a legvadabb, mint a legműveltebb népeknél is általánosan el van terjedve. Majd egy majd több tollat néha fél vagy egész szárnyat használnak, a mint azt a divat megkívánja s a legmagasabb áron fizetik ezeket. A páva tarka tollai még jelenleg is igen sok tisztelőre találnak; nem keli ez irányban többet mondanunk, mint csak rámutatnunk egyes vidékeink parasztnépének viselésére, kik a kalap mellett ünnep és vasárnapon pávatollat viselnek.

A disztollkészítéssel foglalkozó ipar igen szép eredményeket ér el: száz és százezer ilyen disztollat hoz évenként forgalomba, melyek nagyobb része közönséges toliból készített utánzat s melyet szintén a legmagasabb áron értékesít.

Már az elmondottak alapján beláthatja mindegy tenyésztő azt, hogy nem szabad sajnálni azon fáradságot, a mely a baromfiak által elhullatott tollak összegyűjtésében áll, miután azokat jó árban értékeíthetjük. A levágott baromfi tollat se dobjuk a trágyadombra, miután meg van az értékeítés lehetősége. *p.*

Egy pár szó a baromfi-fajták kérdéséhez.

Minden állattenyésztési ágban, mely a kezdet stádiumában van, a fajták kérdése a legfontosabb kérdés; a fajták megválasztása pedig igen sokszor, akár mivel a fajta nem vált be a viszonyoknak, akár talán bevált, de a tenyésztő nem járt el egy a tenyésztési feltételekkel, mint azt a kissé igényesebb fajta megkivánta volna, nem sikerülvén, az egész állatfajta tulajdonságainak rovására iratik. Azok az idegen fajták, melyek megjelenésben és főleg nagyságban a figyelmet annyira magokra vonták, valaha egy közös törzsszel bírtak a mi kicsiny, igénytelen, szemeten tengődő fajtáinkkal s mig jelenlegi nagyságukat és használatosságukat elérték, hosszas időn keresztül végezett gondos kiválasztás, okszerű tenyésztésen mentek keresztül. A legjobb tulajdonságokkal és használhatósággal bíró állat is, ha az ápolás, gondozás, takarmányozás s más igényeit nem elégítjük ki olyan módon, a mint ezen tulajdonságait kifejlesztette, hanyatlásnak indul s nemcsak nem érvényesíti eddigi jó tulajdonságait, de sőt a tenyésztés alsóbb fokán álló, de edzett és igénytelen fajrokonai mögött marad. Baromfitenyésztésünk a legtöbb esetben abban a hibában szenved, hogy csak a fajták megválasztásával foglalkozik, a takarmányozás, az ápolás, a gondozás, szoba se jönnek, olybá vétetik ez, mint a mi oly természetes, hogy unalmas, érdektelen még a szoba hozatala is. Nem a fajták nevei és azok különböző tulajdonságai hangsúlyozandók, hanem azok az elvek, melyek a tenyésztés abc-jét képezik: a takarmányozás, az ólak berendezése és a gondozás.

Visszatérve ezen önkénytelenül tollam alá került előzmények után a czimul irt kérdésre: a feleletet eddig szerzett tapasztalatok után rövid pár szóban foglalhatom össze: hazai baromfi-fajtáink jók, maradunk meg ezeknél, ha valami követelni valónk van a fajtavál szemben, az csupán a nagyobb test, melyet egy kissé gondosabb tenyésztés, helyes tenyész kiválasztás, célirányos keresztezés által rövid idő alatt könnyű szerrel elérhetünk. Azok a baromfi-fajták, melyek most jó hírnek örvendenek és divatban vannak, az egy pekkingi kacsa kivételével a gyakorlatban ritkán váltak be. Az emdeni lud, a plymouth, a lanyhun, a brahma, a cochin szép nagy állatok, de viszonyaink között lassan fejlődnek, szaporaságuk igen csekély, sok a terméketlen tojás, ügyetlenek, a kánya, varju, szarka nem tizedeli, hanem felezi a csibéket s ha még szeszélyes időjárásunk, hűvös, szeles, esős napjaival akkor látogatja meg őket, midőn pehelytollaik elhullása után, rövidebb-hosszabb ideig tollatlanok, alig marad egy kottló alatt néhány csibe életben. Figyelmün kívül nem hagyható hibájuk ezen felkapott nagy testű fajtáknak a kakasok lustasága, mely miatt megegyeszer annyit kell tartanunk, mint a tüzesebb hazai fajtáinkból. Kicsinyben előszeretettel, vagy kedvtelésből tenyésztett 4—5 drb állatnál ez nem jön tekintetbe, de százakat számláló tenyésztésben, hogy 20 vagy 10 darab kakas tartassék-e ugyanazon cél elérésére, akkor a midőn e tenyésztési ág nálunk csak krajczárokból gyűl össze az üzleti nyereség, nagyon megfontolandó a fajta választása.

A nagyobb nyugoti és keleti fajták tenyésztése csupán városok és szük udvaros telkeken indokolt azért, mert szeledebb természetük és elnehezdedt nagy testüknél fogva kevesebb gondot adnak a gazdájuknak, nem kóborolnak minduntalan a szomszédba, s nagy talánságuknál fogva nagyobbára konyhahulladékon eltarthatók; a csibenevelést azonban még így sem lehet ajánlani, mert a fiatal állatok nem találván meg a kellő állati táplálékot, ha a ragadozó madaraktól a zárt helyek és az emberek nagyobb forgalma folytán meg is szabadulnak, de az egyoldalú táplálék miatt nagyobb részük elhull, vagy elcsenevészesedik; ha pedig a mézarszekből és a konyhából látjuk el e nemű táplálékkal, a míg a levágásra alkalmassá fejlődik, értékét kétszer is ráfizettük. Kétségbevonhatlan nagy közvelettel hasznukat ezen fajtáknak tagadni nem lehet, mert mióta a Kokin, a Bráhma stb. behozatott, kezdettünk állattenyésztésünk ezen ágára figyelmet fordítani, ha nem is felelték meg az idegenek a hozzájuk kötött várákozásnak.

Vegyesek.

Hogyan takarmányozzuk a tyukokat, hogy azok a tél folyamán is tojjanak? Hogy e czélunkat elérhessük, a tyukokat mézbe áztatott magvakkal kell etetnünk; vigyaznunk kell azonban, hogy az ilyen magvakat ne sokáig és folytonosan etessük, mert káros következményei lehetnek. Közönségesen legjobb e czélra buzát használni, de más gabonafajokat is, mint árpa, rozs s kukoriczát etethetünk ily módon. Veszünk oltatlan meszet e czélra s abból a megfelelő mennyiséget meleg vízben feloldjuk; most a mézbe áztatandó gabonát kupalaku edénybe teszszük, s ennek közepébe öntjük a meszes vizet s egy pálczika segítségével jól összekeverjük; vagy falapattal forgatjuk a gabonát addig, míg minden szem meg nem fehéredik. Feletetés előtt azonban a magvakat szárítás végett ki kell teríteni. A mézbe áztatott magvakkal való takarmányozást olyan esetben is ajánlják, a midőn kifürkészhetlen ok miatt a baromfiállományból sok elhull.

* **Drágul a tojás.** A tojásárak hullámzását magyar- és németországi piacokon már egyszer lapunkban kimutattuk s tenyésztőink bizonyára

emlékeznek a mult téli nagy tojásárakra, midőn a fővárosban 7—8 kr volt a tojás darabonkénti ára; sőt a vidéki piacokon is szokatlan magasak voltak az árak. Így Temesvárott, Aradon és Nagyváradon 5—6 kr, Debreczenben 4 kr, Győr, Sopron és Szombathely városokban 4—5 kr volt egy tojás ára. Valószínű, hogy az árak ismét fel fognak szökni az idei télen is, most december közepén a budapesti piacokon 12 tojás ára 40 kr. A téli időszak tehát az, mikor a gazda legjobban értékesítheti a tojást, főként ha az friss. Meleg ólakban változatos jó takarmányozás mellett a tyukok tojnak télen is. A hideg ellen védett, falazott, száraz ólakban tartott tyukok november első felében tojni kezdenek s folytatják 7—8 fokos hidegben is. Ekkor azonban még rövid téli napokon is rendszeren háromszor kell etetnünk őket: reggel szemes eleséget, kukoriczát, árpát vagy zabot felváltva, délből főtt burgonyát és közé apróra vagdalt répát, mely a zöld takarmányt helyettesíti. Este ismét szemes eleséget és ha a körülmények megengedik, hushulladékokat. A konyhai hulladékokban a tyukok megtalálják azokat az állati táplálékokat, melyeket nyáron át maguk is felkeresnek. Az ólak még a legnagyobb hidegben is kitisztítandók és szellőztetendők, mert a nedves és dohos tartózkodási hely sok betegségnek lehet forrása. Ha a gazda nem sajnálja állataitól a takarmányt, gondolja azok téli szállását s a fenti eljárás mellett tél közepén is friss tojást adhat piacra, melynek ára jelentékenyen nagyobb, mint az őszről eltett tojásnak.

* **A baromfi megóvása a betegségektől.** Jóval nehezebb a baromfiállományt egészségesen fentartani, mintha betegség elepte, abból kigyógyítani. Egy gondos baromfitenyésztő a következő 10 pontot állította fel a baromfitenyésztés tizparancsolatául: 1. A baromfit mindig rendszeren kellő időben kell etetnünk. 2. Ivóvizük mindig tiszta legyen, miután az állott, poshadt víz betegséget okoz. 3. A baromfi elé ne adjunk penészes, vagy romlott eledelt. 4. Ugyszintén nem szabad mérges vagy egészségtelen füvet zöldtakarmányképpen használni. 5. Eső, vagy hó ellen meg kell a baromfit védeni s az olat lehetőleg ki kell padlózni, hogy könnyen kitisztítható legyen belőle az ürülék. 6. Ha a baromfinak a megszokott táplálék helyett más takarmányt akarunk adni, akkor az átmenetnek lassúnak kell lennie. 7. Este lehetőleg magvakkal tápláljuk a baromfit. 8. Az ólaban a friss levegőről és kellő tisztaságról gondoskodjunk. 9. Ez utóbbira ügyelni kell, s legalább hetenként kétszer a baromfiólat ki kell tisztítani. 10. A kitisztított baromfiólaban homokot és mészpórt kell elhinteni.

* **A ludak hizlalása, tömése és koppasztása.** Kisgazdánk által követett eljárás a ludak hizlalására nézve, valóságos állatkinzás számba megy. A sötét, piszkos ketrecek között tartott s hizlalás alatt álló ludaknak 1., tollazata nem oly értékes, mert elveszti tiszta hófehér színét s piszkossárga színt nyer, 2., az állatok husa nem oly izletes, sőt sok esetben nem is egészséges. Legtöbb helyen tömik a ludat, vagyis a gazdasszony ujjával tömi a lud gégéjébe a kukoriczazeméket. A hizlalás e módjában vajmi kevés ráció van, mert amennyit a gazdasszony a vámon nyer, annyit veszít a réven: 10 hizlalás alá fogott lud közül a hizlalás négy hetében 2—3 ludat rendszerint agyontöm, megfojt. De különben nem segíti elő a tulságos kukoriczával való tömés a hizást annyira, hogy arányban állana a feltömött kukoricza ára a hizott ludakért kapott árral. Legzélszerűbb a ludak hizlalásánál azon eljárást követni, hogy a hizlalandó ludakat elzárt, körülkerített helyen tartjuk, a hol azonban szabadon mozoghatnak, s az eléjük rakott eledelből annyit lakmároznak fel, a mennyi nekik teszszük. Kezdetben a felaprózott sárga répát, főtt burgonyát adjuk eléjük s mikor már kissé megjavultak, akkor kezdjük az árpával és kukoriczával való hizlalást. Négy hét alatt hasonló eljárás mellett majdnem oly súlyú, izletesebb hizott anyagot nyerünk, mintha tömők volna a ludakat. Pedig így nem került annyiba a hizlalás, és

a tollak is tisztán maradtak és ennél fogva i jobb áron értékesíthetők a hizott ludak. Pomerániában rég idők óta fogva ekként hizlalják a ludakat és ez az eljárás gazdaságos is. A ludak koppasztásának hazánkban divatos módja meg van ugyan más baromfitenyésztő országokban is és e tenynyel tenyésztőink az állatkinzás legvégsőbb határáig mennek. A megkoppasztott lud először nehezen hizlalható, husa nyers, nehezebben sül s megsülés után is izetlen. Sokan a tenyészállatokat is megfosztják tollaiktól, ennek meg az az eredménye, hogy az így elkínzott állatok utódai satnyák.

* **Napraforgó és tök, mint baromfiételek.** *Napraforgó.* A napraforgó, vagy mint sok helyütt nevezik, tányérrózsza magjából olajat törnek közönségesen. Olaja izletes s jó festékeverék, főképen szinezésnél használható. A napraforgó magvait melléktakarmány gyanánt télen jól felhasználhatja a tenyésztő a baromfiak élelmezésénél. A tyuk és fácán különösen kedvelik a napraforgómagot s sok tenyésztő állítja, hogy a baromfi tollazata fényesebb lesz, ha egyszer-más-kor napraforgómagot kap eleségül. De azonkívül, hogy a napraforgómag előállítására a gazdának nem sok költségbe és fáradságba kerül, mert a kukoricza közt, barázdavégén, trágyadomb körül s más egyébként a gazdaságra nézve nem értékesíthető helyeken megterem és jól is díszlik, a magnak olajtartalma nagyban elősegíti a baromfiak hizását és a tojásképzést. Természetes, hogy pusztán napraforgóval tápláljunk a tyukokat nem szabad, mert az állatok a folytonos egyféle eledelt megunják s a mi még nagyobb hiba lenne, a folytonos napraforgómag etetése következtében a tyukok tulságosan elkövérednek és nem tojnak. S miután rendszerint zuzott állapotban adják a tenyésztők a baromfi elé a napraforgómagot, leghelyesebb azt kukoricza, vagy árpadarával keverni. Ugyanily jó téli takarmányul szolgál a tökmag is, mely szintén olajtartalmanál fogva, főképen a téli időszakban, a baromfit a tulságos elsoványodástól óvja meg. Egyébként maga a megérett tök felaprózva és puhára főzve szintén helyettesíti némi részben a szemes eleséget. A fő dolog természetesen, hogy az etetésnél kellő viz álljon az ólakban, mert a megfőtt tököt nehezebben emésztik meg a baromfi.

* **Kréta és csontliszt a tojás tyukok számára.** A kottlas idején rendszeren lehet észlelni, hogy a tyukok az épületek falairól a vakolatot lecshipkedik. Teszik pedig ezt azért, mert a rendszeren magvakkal álló takarmány nem tartalmaz annyi meszet, mint a mennyi a tojásbéj képződéséhez elegendő lenne. Ha a tyukok teljesen szabadjára vannak hagyva s így a réten és szérűskertekben járhatnak, akkor a méz utáni vágy nem fog oly szembeötölő lenni, mert a fűben apró csigahéjdarabokban stb. felvett mézszel inkább tudják pótolni a hiányzó meszet. Mindenesetre czélszerű azonban a tojás tyukok takarmánya közé némi meszet is hozzátenni. Mivel pedig a tojás héjájának 95% a szénsavas mészből (krétából) áll, inkább helyén lesz, ha krétát keverünk a takarmány közé, mint csontlisztet, mely 6/7 részben foszforsavas mészből és csak 1/7 részben szénsavas mészből áll. Egy közép nagyságú tyuktojás héjja mintegy 7 grammot nyom s ezért a méz-szükséglet, a tyuk nagysága és testsúlya arányában a tojási időszak alatt meglehetősen nagy. De azért nem szükséges 3 grammnál több meszet adni fejenként és naponként, mivel a rendszer takarmány amugy is tartalmaz némi meszet. A krétát poralakban adagoljuk s pedig legzélszerűbben oly módon, hogy a megnedvesített korpára vagy főtt burgonyára stb. rászitáljuk s az egészet összekeverjük. Csibéknek s általában a fiatal baromfiak a csontliszt dus foszforsavtartalma miatt alkalmasabb póttakarmány, mert ez elősegíti a csontképződést és ezáltal a test növekedését is. Ebből naponként és fejenként 1—3 grammot lehet számítani.

Plymouth.

Az orosz magyar gard. egyesület tulajdona.

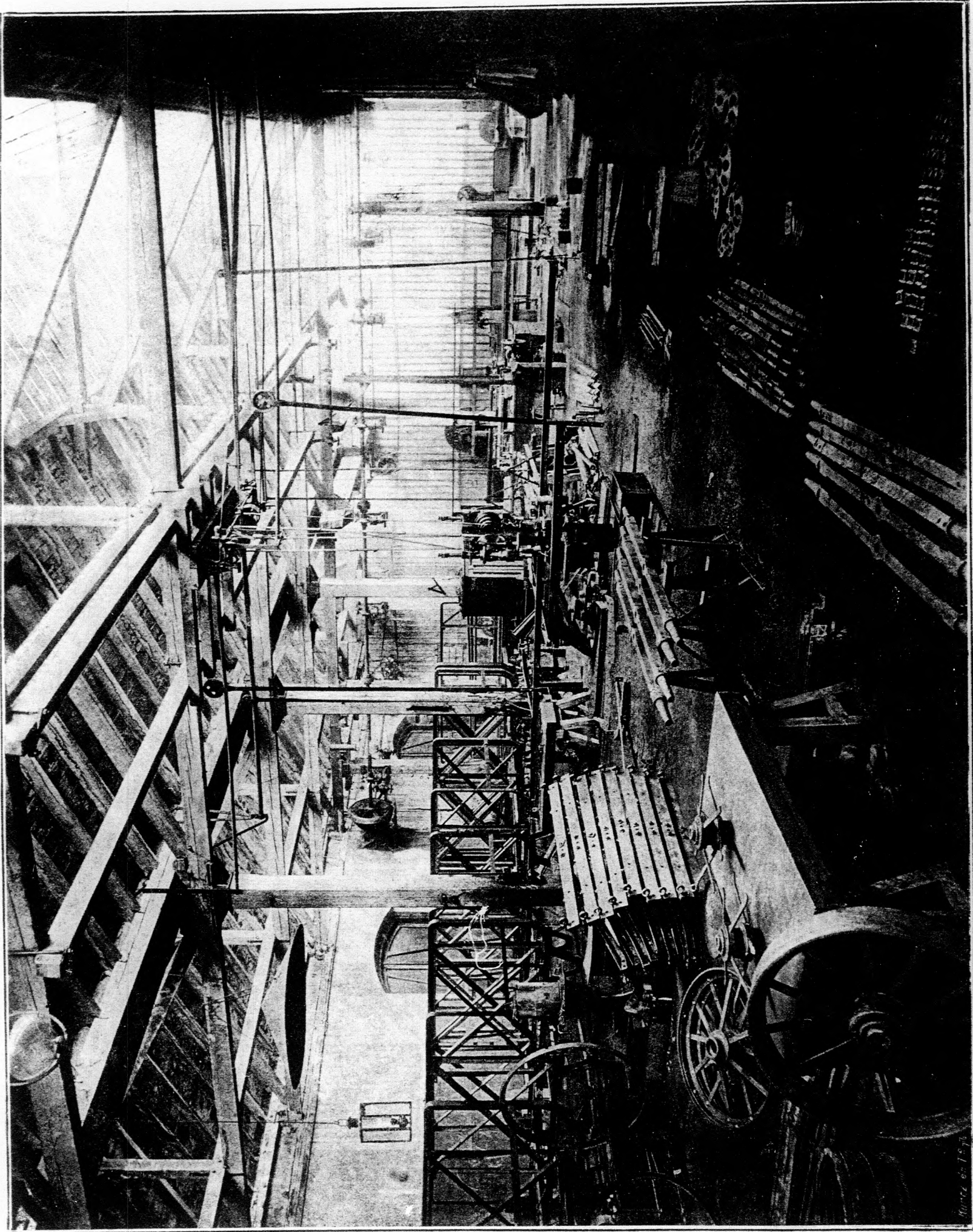
Vi került a felele pár sz fajtánk követeli az csup do-abb irányos szerrel most je az egy ritkan lanynht de visz ságuk ügyetle hanem járasun látogatj után, marad Figyelni felkapo sága, m mint a előszer drb áll számlál kakas a midő gyül ös to'andó

A tése es indokol neheze adnak untalan fogva a esibe lani, m kellő a a zárt folytán lalék m szesedil látjuk alkalm

Ké ezen fa Kokin, állatten ha nee kötött

III. műmelléklet a „Köztelek“ 103—104. (233—234.) számához.

Ho azok a lunkat magvak ban, he tonosan lehetnel használ rozs s l oltatlan mennyis mészbe teszszül vizet s vagy te minden azonbar teni. A mányoz kifürkés

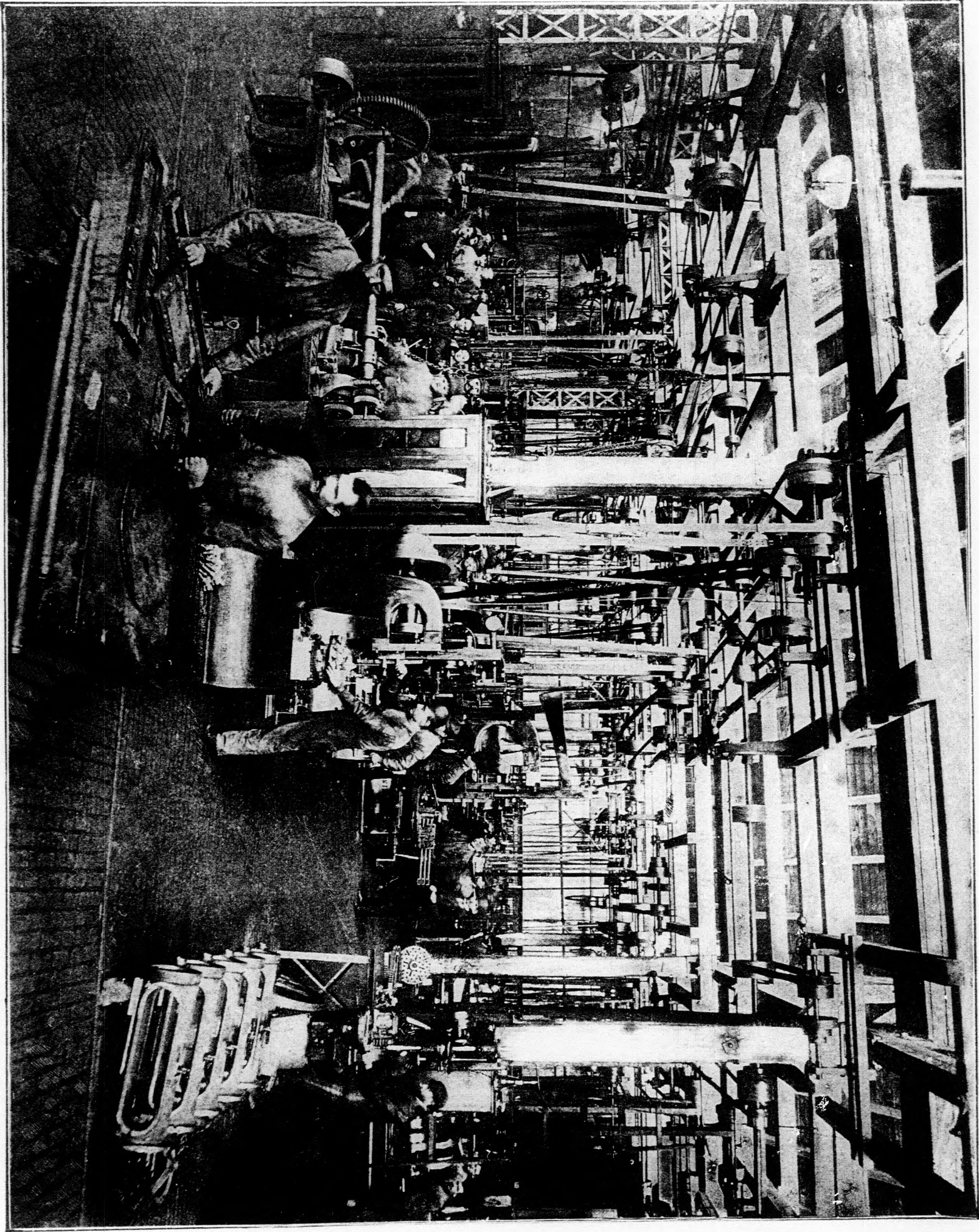
Keret-műhely a magyar államvasutak gépgyárában.

Szerelvénykészítő-terem a magyar államvasutak gépgyárában.

Statisztikai hivatalunk már egyelőre megállapította a tenyésztőink bizonyítványait. Pedig így nem került annyiba a biztalan, és

Keret-műhely a magyar államvasutak gépgyárában.

Szerelvénykészítő-terem a magyar államvasutak gépgyárában.

Adriance Platt & Comp. newyorki gyáros „kizárólagos képviselősege“ arató- és kaszálló

Mai számunk 40 oldalra terjed.

ám.

ek),

unka-

agán-
a. —
cso-
z ha-
váll-

nyek
ehes-

tván.
lassy

észtes
yvéd.
Z az
altur-
vegy-
ezey
vath
se és

tej-

ubli-

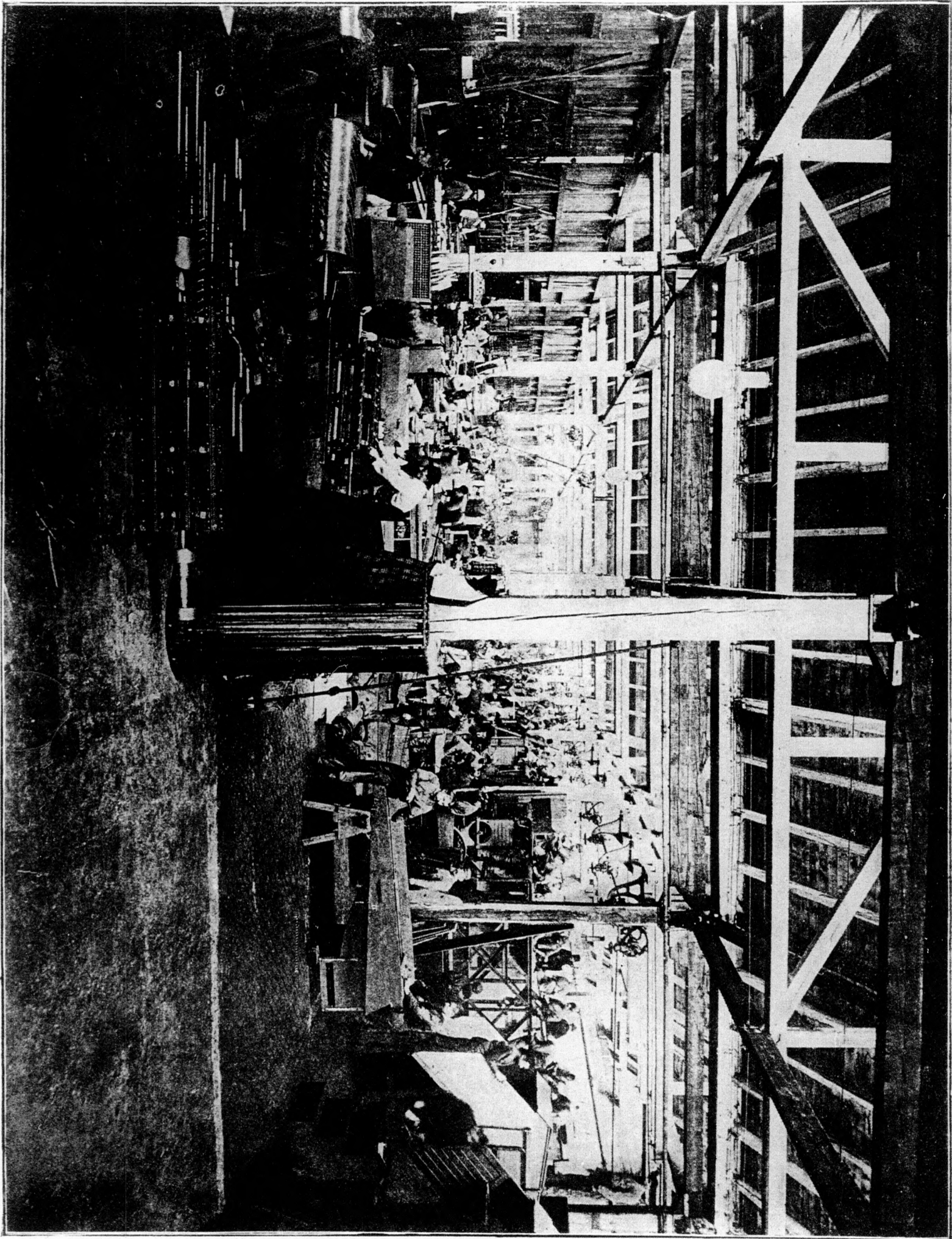
k.

rfel-

nség

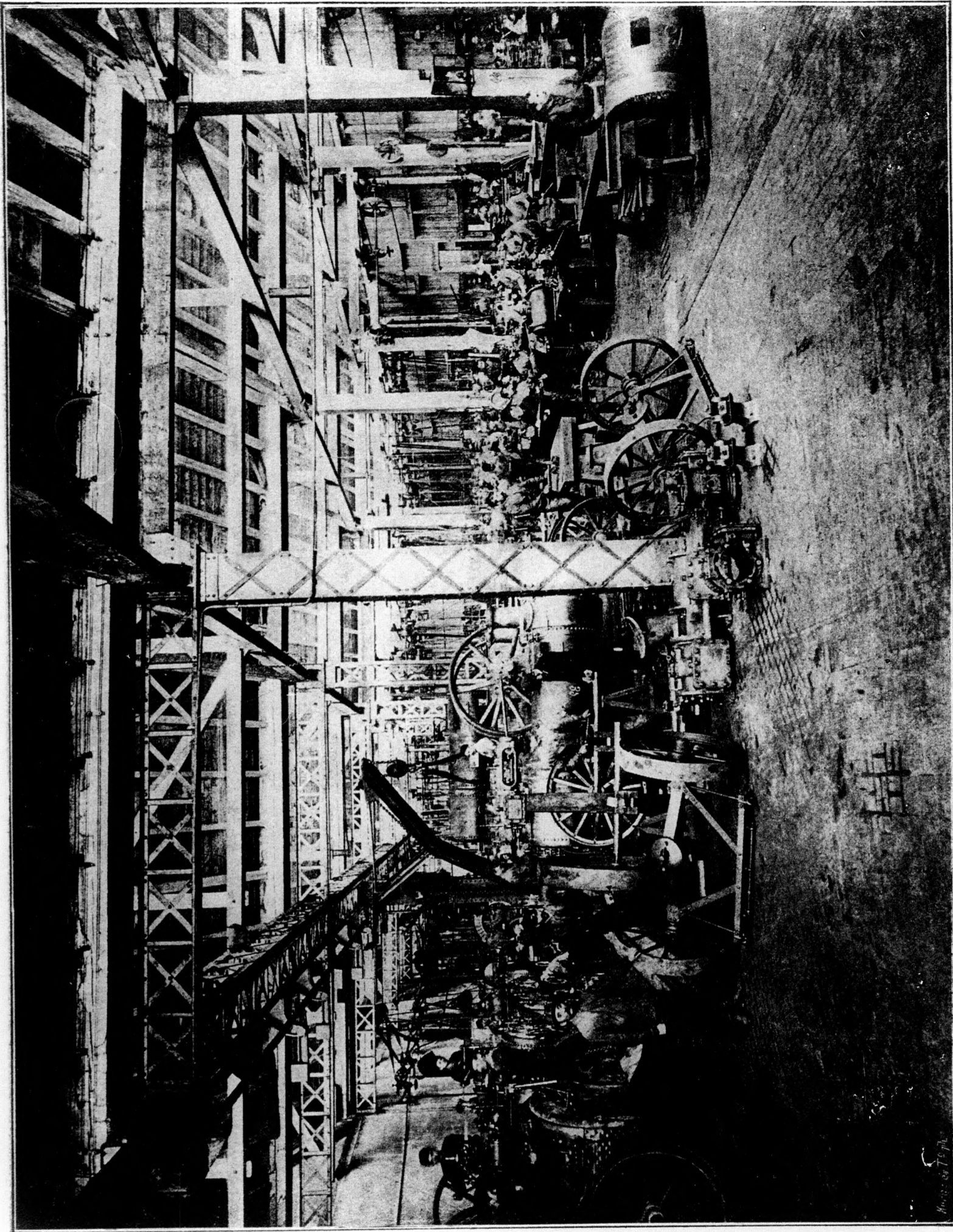
V
került
a felel
pár s
fajtáin
követe
az esu
dosabl
iranyo
szerrel
most j
az egy
ritkan
lanyh
de vis
saguk
ügyeti
hanem
járásu
látogat
után,
marad
Figyel
felkap
sága, r
mint
elősze
drb al
számlé
kakas
a mid
gyül ó
to'and
A
tese ó
indok
neheze
adnak
untala
fogva
a csib
lani, r
kellő
a zárt
folytat
lalek r
szesed
látjuk
alkalm
K
ezen f
Kokin
állatte
ha ne
kötött

Cseplőgépszereelő-terem a magyar államvasutak gépgyárában.

H
azok
lunkat
magva
ban, l
tonosé
lehetn
haszn
rozs s
oltatla
menny
mészé
teszsz
vizet
vagy
minde
azonb
teni.
mány
kifürk
sok e

mutattuk s tenyésztőink bizonyára | kat. Pedig így nem került annyiba a hizlalás, és

Lokomobilszerelő-terem a magyar államvasutak gépgyárában.

Adriance Platt & Comp. newyorki gyáros „kizárólagos képviselősége“ arató- és kaszáló-

Mai számunk 40 oldalra terjed.

tek),

unka-

agán-
a —
cso-
z ha-
váll-

nyek
ehes-

tván.
lassy

résztés
nyvéd.
Z az
altur-
vegy-
ezey
vath
ése és

tej-

publi-

ik.

irfel-

nség

3.

a